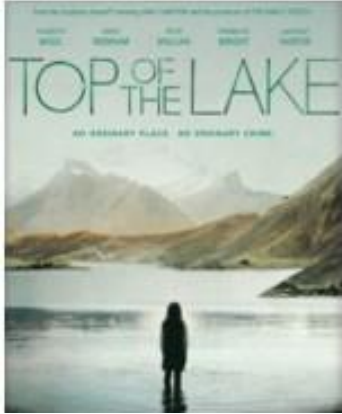

BİR JANE CAMPION POLİSİYESİ: *TOP OF THE LAKE*

Dilek Bayık

Jane Campion son filmi *The Power of the Dog*'da (2021) western türünde fazlaca görmeye alışkın olduğumuz eril bakışı ters yüz edip, kadınlara yer açma zamanının geldiğini söylemeden önce de melodram türünde feminist eğilimli filmler çekmişti. 2013'te polisiye tür vasıtasıyla da kadın hikâyelerine devam etmiş ve mini dizi olarak çekilen *Top of the Lake* ile polisiye sinemada eril bakışı kıran halkalara yenisini eklemişti.

Sinemada kadın ve polisiye ilişkisi çok da kötü bir başlangıç yapmamıştı aslında. En akılda kalıcı örnek; 1915 yapımı suç serisi *Les Vampires*'in unutulmaz Irma Vep karakteri. 1996 yapımı *Irma Vep* filminde Mirano'nun dediği gibi; Irma Vep Paris'in işçi sınıfı demektir. Ancak ne yazık ki, mirasını gücü azalarak kara filmlerde çok da derinlikli olamayan - ama yine de kadın olarak var olmakta direnen - *femme fatale*'lere kadar taşıyabildi. Ama onlar bile zamanla silikleşecekti ve 1970'ler polisyelerinde *özgür kadınlar* görsel haz öğeleri olarak yer alacaktı. 1980'lerin muhafazakâr ikliminde başlayan *Murder, She Wrote* dizisinde (1984-1996) dedektifimiz, **Agatha Christie**'nin meraklı Miss Marple karakteri benzeri, aile

büyüğü olarak kabul edebileceğimiz, bir *olgun kadın* klişesiydi. 1990'larda kadınlar karakollarda iş başı yapmaya başladılar; *CSI, Cold Case* (2003-2010) gibi örneklerde zeki olmasına zekiydiler, ancak iş dışındaki hayatlarını pek görmediğimiz; görsek de hayatlarının bu yönü kabaca çizilmiş, kimliklerinin bir yanı hep eksik kalmış hissi veren karakterlerdi. Fazlasıyla eril bu dünyada kadın varlığının temsiliyle ilgili dikkat çekici değişiklikleri on yıl kadar önce görmeye başladık. 2010'da *Rizzoli & Isles*'da Rizzoli'nin giyiniş ve yemek yeme tarzının *erkekçe* çizilmesi biraz kolaycı bir formül gibi görünse de, bu şekilde *makbul kadın* figüründen uzaklaştırılması, ümit verici gelişmelerin başlangıçlarından biriydi. Ama asıl fark yaratan örnekler 2011'de görüldü: *The Killing* (2011-2014) ve *Bron/Broen* (2011-2018). Özellikle *Broen*, iki yıl sonra çekilen *Jane Campion*'ın *Top of the Lake*'ini seyrederken, yalnızca kadın temsili ile değil estetik dokusuyla da akla gelen bir Nordik polisiye. Sonrasında 2017'de *Top of The Lake: China Girl*, 2018'de *Sharp Objects* kadınların bu evrendeki yerini sağlamlaştırmak için adımlar attılar.

Top of the Lake, genç bir kız çocuğu olan Tui'nin (*Jacqueline Joe*) vücudundaki gelişmelerle başa çıkmakta zorlanıp intihar düşüncesiyle göle girdiği sahne ile başlıyor. Başlangıçta karşılaştığımız sessiz, sonsuz ve rahatsız edici dinginlikteki manzara, dizi boyunca bizi saran kuşatan, önemli gerilim öğelerinden biri. Hikâyenin ilerleyen zamanlarında, Tui kaybolduğunda, onu ya da soruların cevaplarını aramak yerine, hikâyenin erkek kahramanları olan polislerin kullanmak istediği bir bahane bu dingin yüce doğa. Diğer bir deyişle Tui'nin artık yaşamıyor olması, "yok olması" arzusunun bahanesi...

Tui, Maori dilinde, Yeni Zelanda'da doğal yaşam alanları Avrupalı yerleşimcilerce harap edildiği için soyu tükenmekte olan yabancı bir kuş türüne verilen ad. Filmin

istismara uğrayarak hamile kalmış 12 yaşındaki başkarakterine Tui adını vermek, kolonyalizmin ve erkek şiddetinin birbirine karşılıklı gönderme yapmasını sağlıyor. Eril şiddeti sadece cinsiyetler arası bir sorun değil, daha geniş anlamda, güçlünün güçsüzü ezdiği halklar arasında şiddet olarak da düşünmeye başlıyoruz. Bu düşünce aklımızın bir köşesinde bizimle kalsa da, yine de her an değişik şekillerde altı çizilen dizinin temel konusu; kadınlara uygulanan psikolojik-fiziksel-sosyolojik baskılar.

Dizide en belirgin toksik erkeklik temsilini, **Peter Mullan**'ın canlandığı, Tui'nin babası Matt Michan karakterinde görüyoruz. Bu baba figürü sadece kadınlar üzerinde değil çevresindeki herkes üzerinde - çoğunlukla fiziksel - güç kullanarak iktidar kurmaya çalışıyor.

Elisabeth Moss'un hayat verdiği Robin ana karakteri hikâyeye, büyüdüğü kasabaya yıllar sonra ölmek üzere olan annesinin yanına geldiği sırada, çocuklarla çalışma konusunda tecrübeli bir dedektif olarak dâhil oluyor. Hikâye boyunca amiri Al Parker (**David Wenham**) ile arasındaki güç mücadelesini sürdürürken, Al

kâğıt üstünde anlayışlı müdahaleleriyle erkek zorbalığının vücut bulmuş hali olarak, yüzeyin altından çıkacaklara dair işaretleri en baştan veriyor. Kadınlara yönelik sistemsiz baskının aileden başlamasının yansıması gibi, Robin'in her hareketini boğarcasına denetim altına almaya çalışan annesinin ölümcül hastalığı da bir yandan vücuduna hızla yayılıyor. Dizide görülen neredeyse tüm ebeveyn ve çocuk ilişkilerinin (Robin ve annesi, Tui ve babası Matt, Matt ve oğulları, Matt ve ölmüş annesi, "No" karakteri ve annesi) bir yönüyle sağlıksız olması, bu ilişkilerin kişilerin özgürlüklerini baskılayan yönlerine işaret edilmesi, aile kurumu üzerinden toplum hakkında düşünmeye itiyor.

Gizemli G.J. (**Holly Hunter**) ve lideri olduğu kadın kardeşliği, kasabadaki "Paradise" isimli arazide yaralarını sarmak için alternatif bir yaşam modeli kurmaya geldiklerinde, Matt Michan ile kadınlar arasında da bir mücadele başlıyor. Dış görünüşüyle **Jane Campion**'ın avatari gibi görünen G.J., kadın grubuna ve ziyaretçilere ne yapmaları nasıl yapmaları konusunda yol göstericilik yapan kişi. Bu yüzden ilk karşılaştığımızda sahiciliğini, karton bir karakter olup olmadığını sorguladığımız anlar bir süre sonra önemini yitirip, hikâyenin karakteri olmaktan çok, yönetmenin *alter egosu* olarak işlev görmeye başlıyor.

Kadın bakışının farkını daha iyi anlayabilmek için, dizideki kadınların yarı çıplak şakalaştıkları sahneleri ve **Robert Altman**'ın 1973 yapımı polisiye filmi *The Long Goodbye*'da çıplak dans eden komşu kadınları gözünüzün önüne getirerek

karşılaştırmanızı öneririm. *The Long Goodbye*'da kadınlar zihinsel ve bedensel kontrollerini uyuşturucu ile kaybettiklerinden, ne ana karakter Philip Marlowe ne seyirci için görsel arzu nesnesi olarak sunulmalarında sakınca görülmez, kimlikleri ya da başka işlevleri olmadan öykünün eril tonuna dekor teşkil eden yığın oluştururlar sadece. *Top of the Lake*'de ise kurallara ihtiyaç olmayan bir alandaki özgürlük ruhu geçer seyirciye.

Campion sinemasındaki özgürleşme yolunda beden ile kurulan ilişki teması farklı boyutlarla; Robin'in arzularında, Tui'nin bebeği ile ilişkisinde, Robin'in annesinin tükenmekte olan vücudunu kabul edip ölüm fikri ile barışmasında yer alıyor. Kimi zaman itirazlara neden olan, **Campion** sinemasındaki boyun eğen pasif kadınların ruh halini anlamak için, birkaç bölüm/haftaya yayılmış diziyi izlerken iki saatlik bir filme göre daha fazla zaman bulabiliyoruz. **Campion**'ın kadınları deterjan reklamlarında gülümseyen kadınlar olmadığı gibi, afişlere taşıdığımız simge kadınlar da değiller; gerçek kadınlar, gerçek insanlar. **Campion**, hayatın hırpaladığı karakterlerine farklı doğruları seçebilme, hatta belki hata yapabilme "özgürlüğünü" veriyor. Sıkı polisiye hayranlarına -hele de Amerikan polisilerine alışık olanlara- ritmi yavaş ve gelişmeleri tahmin edilebilir gelse de, **Campion** sinemasının güzelliklerini keşfetmek için fırsat sunan bir dizi *Top of the Lake*.